

Teresa Michałowska

Z prac nad literaturą staropolską

Biuletyn Polonistyczny 16/50, 65-67

1973

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Z PRAC NAD LITERATURĄ STAROPOLSKĄ

W pierwszym kwartale 1973 roku Pracownia Historii Literatury Staropolskiej (XVI-XVII wieku) Instytutu Badań Literackich PAN zorganizowała dwie ogólnopolskie sesje naukowe: 1. konferencję poświęconą zagadnieniom socjologii literatury staropolskiej, z cyklu: "Literatura i społeczeństwo", oraz 2. zebranie, na którym zaprezentowano bieżące prace na temat wybranych problemów historii dawnej literatury, pod nazwą: "W kręgu poezji i prozy staropolskiej".

1. Konferencja nt. "Literatura i społeczeństwo" odbyła się w dniach 26-27 stycznia br. Otworzył ją referat doc. dra hab. Stanisława G r z e s z o z u k a (Kraków, BJ) pt. "O środowiskowej interpretacji literatury staropolskiej". Autor rozważał możliwości nakreślenia mapy głównych nurtów piśmiennictwa narodowego w XVI i w XVII wieku na tle przeprowadzonej przez siebie stratyfikacji ówczesnego społeczeństwa. Spośród referatów poświęconych ważniejszym aspektom kultury literackiej okresu staropolskiego: dr Zofii F l o r o z a k (Warszawa, IBL) "Autor staropolski - studium socjologiczne", mgr Władysława K o r o t a j a (Warszawa, IBL) "Cenzura w Polsce w XVI i w XVII wieku" oraz dr Marii S i p a y ł ł o (Warszawa, BUW) "Czytelnik a książka w Polsce w XVI wieku. (Na podstawie badań proveniencji bibliotecznyc)" - zostały wygłoszone tylko dwa ostatnie. W. Korotaj ukazał na tle europejskim istotę i sposób funkcjonowania cenzury kościelnej i świeckiej w Polsce, eksponując jej wpływ na ruch wydawniczy i rozpowszechnianie książki staropolskiej; wiele miejsca poświęcił też oświetleniu ważnego i znamienego dla ówczesnej kultury zjawiska, jakim były indeksy ksiąg zakazanych. M. Si-

payllo przedstawiła interesujące - z punktu widzenia historii czytelnictwa w Polsce XVI wieku - materiały dotyczące proweniencji licznych druków; zachowane na okładkach lub marginesach ręczne notaty nie tylko pozwalają odtworzyć listę kolejnych właścicieli poszczególnych książek, ale także rzucają światło na sposób percypowania i oceniania ich treści.

Dwa dalsze referaty: mgr Krystyny K o r o t a j o w e j (Warszawa, IBL) "Książka w Warszawie w XVII wieku" oraz dra Zbigniewa N o w a k a (Gdańsk, Bibl.PAN) "Gdańska oficyna drukarska Guillemota-Hünefelda w służbie polskiej reformacji (1603-1652)", poświęcone były analizie wybranych zjawisk z zakresu dziejów drukarstwa w dawnej Polsce. K.Korotajowa przedstawiła wyniki badań nad słabo dotychczas znanym życiem wydawniczym Warszawy w XVII wieku, prezentując wiele ciekawych i nowych materiałów z tego zakresu i poświęcając uwagę zwłaszcza najwcześniejszym oficynom drukarskim. Z.Nowak w gruntownym studium ukazał historię jednej z najstarszych oficyn wydawniczych w Gdańsku, której działalność pozostawała w bezpośrednim związku z ideologicznym programem kalwińskiego odłamu reformacji oraz braci czeskich.

2. Zebranie pt. "W kręgu poezji i prozy staropolskiej" odbyło się w dniach 15-16 marca br. Dwa początkowe wystąpienia były poświęcone liryce. Doc. dr hab. Henryk K o w a l e w i o z (Poznań, UAM) w referacie "Średniowieczna liryka żakowska w Polsce" omówił najdawniejsze zabytki pieśniowe, wśród nich teksty znalezione przez niego podczas poszukiwań w archiwach zagranicznych, głównie niemieckich. Przeprowadzona przez referenta wnikliwa analiza tych utworów stała się źródłem wielu nowych informacji, zarówno historycznoliterackich, jak też dotyczących najdawniejszej kultury narodowej. Mgr Alina N o w i o k a - J e ż o w a (Warszawa, UW) w referacie pt. "Gatunki siedemnastowiecznej liryki melicznej" podjęła udaną próbę typologii genologicznej "pieśni, tańców i padwanów" na tle bogato i wnikliwie zarysowanej poetyki europejskiej, zwłaszcza włoskiej.

Dr Anna K r z e w i Ń s k a (Toruń, UMK) przedstawiła referat pt. "Sielanka staropolska", w którym omówiła główne tendencje rozwoju gatunku na szerokim tle europejskim. Wywody

referentki, specjalizującej się od dawna w zagadnieniu sielanki, wydawały się szczególnie przekonujące w swej części szczegółowej, poświęconej analizie sielanki dramatycznej. Dr Marian K a c z m a r e k (Opole, WSP) w referacie "W kręgu poetyki o czystego heroicum. Z badań nad modelem sarmackiego eposu" zarysował problematykę krystalizowania się w staropolskiej świadomości literackiej koncepcji narodowej epepei, opierając się w swych wywodach na materiałach wydobytych przeważnie ze wstępów do dzieł poetyckich oraz różnego typu dokumentach ilustrujących wiedzę i poglądy pisarzy na temat eposu.

Ważne dla ówczesnej poetyki zagadnienie topiki literackiej poruszyła w referacie pt. "Struktura i funkcje toposów w twórczości Samuela Twardowskiego" mgr Maria R u d z k a - S y m o t i u k (Lublin, UMCS). Przedstawiła ona stan badań i ważniejsze poglądy teoretyczne na temat toposu w światowej literaturze przedmiotu, a następnie podjęła próbę samodzielnej analizy funkcjonowania niektórych loci communes w poezji siedemnastowiecznego twórcy.

Problematyka prozy artystycznej znalazła wyraz w dwóch następnych referatach, z których pierwszy, pt. "Łacińska proza M.K.Sarbiewskiego jako wyraz łamania się tendencji renesansowo-barokowych", wygłoszony przez doc. dr hab. Krystynę S t a w e o k ą (Lublin, KUL), był poświęcony wnikliwej analizie głównych tendencji stylistycznych twórczości prozatorskiej Sarbiewskiego na tle tradycji stylistyki renesansowej, ugruntowanej już w piśmiennictwie polskim tego okresu, oraz nowych konwencji, kształtujących się pod wpływem tendencji barokowych. Mgr Krzysztof G ł o m b i o w s k i (Wrocław, IBL) w referacie pt. " »Kontrowersje« Seneki Retora w »Gesta Romanorum« " omawiał zagadnienie związków średniowiecznego zbioru egzemplów pt. "Gesta Romanorum" z rzymskim zbiorem "Kontrowersji", wykazując przy tym dużą dociekliwość filologiczną i sprawność komparatystyczną.

W toku obu konferencji toczyła się żywa dyskusja, świadcząca o zainteresowaniu, z jakim referaty spotkały się ze strony uczestników, przybyłych ze wszystkich ośrodków uniwersyteckich w kraju.

Doc. dr hab. Teresa Michałowska